

Commissie
van Toezicht
Gent

JAARVERSLAG 2022
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE GENT

Inhoud

1.	De Commissie van Toezicht.....	1
1.1.	Samenstelling.....	1
1.2.	Werking.....	2
1.3.	Behandeling van verzoeken van gedetineerden.....	3
1.4.	De Commissie in cijfers.....	4
1.5.	SharePoint “Up en Running” maar nog niet “Up to Date”.....	5
2.	De penitentiaire inrichting.....	6
3.	Het toezicht.....	8
3.1.	Belangrijkste thema’s die werden opgemerkt door de CVT.....	8
3.2.	Transversaal jaarthema 2022: overbevolking in de gevangenissen.....	21
4.	Het beklagrecht.....	25
4.1.	De klachtencommissie in cijfers:.....	25
4.2.	Kwalitatieve analyse.....	25
	Procedurele aspecten.....	26
	Materiële aspecten.....	27
5.	De 3 belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CVT voor het jaar 2022.....	30

1. De Commissie van Toezicht

1.1. Samenstelling

Samenstelling 1/1/2022	
Dirk Costers	Commissielid/Lid van de Klachtencommissie
Cheyenne David	Voorzitter (sinds oktober 2020)
Philippe Deridder	Commissielid
Vincent Eechautd	Commissielid/Voorzitter Klachtencommissie
Mohamed El Bakali	Commissielid
Elias Hemelsoet	Commissielid
Ruth Cheyns	Commissielid
Fien Van Damme	Commissielid
Stephanie De Clercq	Commissielid
Pierre Lefranc	Commissielid
Gerrit Stassyns	Commissielid/ Lid van de Klachtencommissie
Louis Thienpont	Commissielid - arts
Philippe Thion	Commissielid/Ondervoorzitter
Luc De Bie	Commissielid
Karen Verpoest	Secretaris

Samenstelling 31/12/2022	
Dirk Costers	Commissielid/Lid van de Klachtencommissie
Cheyenne David	Voorzitter (sinds oktober 2020)
Maja De Cort	Commissielid
Vincent Eechautd	Commissielid/Voorzitter Klachtencommissie
Mohamed El Bakali	Commissielid
Elias Hemelsoet	Commissielid
Ruth Cheyns	Commissielid
Fien Van Damme	Commissielid/Ondervoorzitter
Stephanie De Clercq	Commissielid
Pierre Lefranc	Commissielid
Gerrit Stassyns	Commissielid/Lid van de Klachtencommissie
Louis Thienpont	Commissielid - arts
Elieze Termote	Commissielid
Luc De Bie	Commissielid
Karen Verpoest	Secretaris

1.2. Werking

De Commissie van Toezicht (hierna: CvT) Gent vergadert elke eerste dinsdag van de maand in de gevangenis van Gent.

Elke maand vaardigt de CvT twee commissieleden af die gedurende een maand als maandcommissaris fungeren. In principe leggen zij samen minstens 1 keer per week een bezoek af aan de gevangenis en ontvangen zij op dat moment de gedetineerden die een verzoek tot gesprek indienden.

Om de informatiedoorstroom zo goed mogelijk te laten verlopen, werkt de CvT Gent normaal gezien met een geschrinkt systeem: één van de twee maandcommissarissen wordt halverwege de maand afgewisseld door een volgende maandcommissaris. De andere maandcommissaris wordt op het einde van de maand vervangen. Gezien het vertrek van een aantal commissieleden en beperkte beschikbaarheid bij sommige andere commissieleden om het maandcommissariaat op te nemen, konden we deze werkwijze niet altijd hanteren en was er *de facto* vaak slechts één maandcommissaris die bezoeken aflegde.

De maandcommissarissen maken een maandrapport op dat het voorwerp van bespreking uitmaakt op de daaropvolgende vergadering. Er wordt op dat moment dieper ingegaan op de verzoeken waarbij de bemiddeling moeilijk loopt, die mogelijk wijzen op een structureel probleem of waarbij het plan van aanpak voor de maandcommissarissen niet duidelijk is en afstemming over de verdere aanpak zich opdringt.

De voorzitter gaat in principe maandelijks in gesprek met de directie. De te bespreken punten worden eerst op de maandelijks vergadering bepaald. Door spanningen in de relatie tussen de directie en de CvT is dit communicatie- en afstemmingsinstrument echter voor geruime tijd weggefallen. De bedoeling is ook dat de directie regelmatig wordt uitgenodigd om in dialoog te gaan met de voltallige CvT op de maandelijks vergadering. In 2021 gebeurde dit voor het eerst, maar door de coronamaatregelen en vervolgens een moeizame samenwerkingsrelatie met de gevangenisdirecteur werd deze aanpak nog niet herhaald of structureel ingebed.

In het verdere verleden nodigde de Commissie op regelmatige basis andere diensten in de gevangenis uit voor een overleg (JWW, vertegenwoordigers van erediensten, medische dienst, PSD, ...). Ook maakte de CvT zich kenbaar bij het personeel door deelname aan vormingsdagen voor de penitentiaire bewakingsassistenten (hierna: PBA). Deze intentie werd in het afgelopen jaar beperkt opgenomen. Zo werden onder andere de artsen uitgenodigd op een CvT-vergadering om met elkaar in gesprek te gaan. De CvT wenst dergelijke initiatieven in de toekomst frequenter op te nemen.

In het afgelopen werkjaar moest de CvT opnieuw een aantal ontslagen verwerken, waardoor de continuïteit van de werking van de CvT onder druk blijft staan (in bijzonder wat de maandcommissariaten betreft). Gelukkig konden enkele nieuwe leden starten, waardoor de werkdruk wat de maandcommissariaten betreft toch enigszins gespreid kan worden. De opstart van de Klachtencommissie in 2020 zorgde er bovendien voor dat de

commissieleden die zetelen in de Klachtencommissie geen rol meer opnemen als maandcommissaris.

1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

De CvT Gent spreekt in de overgrote meerderheid van de gevallen met de gedetineerde die een rapportbriefje heeft gedeponerd in de brievenbus van de Commissie. Op bijna elke vleugel, in het centrum en in de veilige inkom, hangt een brievenbus. Daarnaast spreekt de CvT soms ook met penitentiair beampten, andere diensten in de gevangenis (JWW, moreel consultants, ...) of externen (advocaat, familielid van gedetineerde, ...), al wordt daar zelden om verzocht. Dat belet de CvT niet om zelf, spontaan gesprekken aan te knopen met de gedetineerden en het personeel van de gevangenis. Dat stelt de maandcommissarissen in staat om verschillende perspectieven mee te nemen in de bezoeken en een verbindende rol op te nemen.

Tijdens hun wekelijks bezoek aan de gevangenis legen de maandcommissarissen de brievenbussen en gaan ze in gesprek met de gedetineerden die hen hierom verzoeken. Deze gesprekken vinden plaats in een gesprekslokaal of op cel. Een gesprekslokaal biedt meer privacy wanneer gedetineerden niet alleen op cel zitten. Indien de maandcommissarissen wensen te bemiddelen, nemen zij contact op met de directie (op vraag van de directie gebeurt dit bij voorkeur via mail). De maandcommissarissen bezoeken wekelijks ook de gedetineerden die in de straf-/veiligheidscel zitten om de omstandigheden daar vast te stellen. Daarbij worden telkens de aanwezige documenten nagelezen en gecontroleerd (zijn de nodige registers aanwezig?) en wordt (in zoverre mogelijk) een kort gesprek gevoerd met de gedetineerde en de eventueel aanwezige PBA over de aanleiding tot opsluiting in de straf-/veiligheidscel en hoe dit verlopen is.

Er werden in 2022 in totaal 211 rapportbriefjes ingediend bij de CvT. Voor de gedetailleerde cijfers op maandniveau, zie 1.4c. Bij een bezoek gaat de maandcommissaris in beginsel ook langs in de strafcellen. Deze bezoeken vallen niet onder de noemer 'ingediende rapportbriefjes' en werden derhalve niet mee in rekening genomen.

Een knelpunt blijft het feit dat gedetineerden een klacht niet kunnen deponeren in één van de brievenbussen buiten (het gezichtsveld van) het personeel. Meermaals werd ons gesignaleerd dat het deponeren van een klachtenbriefje in onze brievenbussen verhinderd of verboden werd door bepaalde penitentiair bewakingsassistenten. Daarnaast geven sommige gedetineerden aan geïsoleerd te worden door bepaalde personeelsleden na het contacteren van de CvT. Vanuit de CvT werd een test uitgevoerd om het verdwijnen van briefjes te onderzoeken, die deze signalen niet konden bevestigen. Uit het steekproefonderzoek bleek niet dat er briefjes verdwenen. Dergelijk steekproefonderzoek zal af en toe hernomen worden. Mogelijke intimidatie door gevangenis personeel kan vanzelfsprekend moeilijker geobjectiveerd worden.

Een ander knelpunt bij het uitoefenen van het toezicht is het groot aantal anderstaligen en het analfabetisme onder de gedetineerden. Heel wat gedetineerden hebben een heel beperkte of zelfs geen kennis van de Nederlandse taal. Bovendien creëert schriftelijke communicatie (het systeem van rapportbriefjes) onvermijdelijk een bijkomende drempel, het systeem veronderstelt immers een schriftelijke vaardigheid naast mondelinge

taalvaardigheid. Zowel voor anderstaligen als voor laaggeletterden kan dit fenomeen een obstakel zijn om beroep te doen op de CvT (en/of de klachtencommissie).

Deze knelpunten en vaststellingen zetten ons aan het denken over andere methodieken om de toezichtsoopdracht terdege en in de breedte, voor álle gedetineerden (incl. geïnterneerden), volwaardig op te nemen. De CvT werkt traditioneel vraaggestuurd: ze ontvangt grieven van gedetineerden via rapportbriefjes en onderzoekt dan de situatie waarover gedetineerden zich beklagen. Deze manier van werken werd aangevuld met thematische onderzoeken, waarbij leden van de commissie zelf actief een specifiek thema in de diepte bestudeerden, los van mogelijke grieven van gedetineerden. Dit jaar werd onder andere het thema muggenoverlast onderzocht.

Als derde methodiek introduceerden we de zgn. 'steekproefgesprekken', waarbij maandelijks in een specifiek deel van de gevangenis (gang X, verdieping Y) enkele gesprekken worden gevoerd met gedetineerden en geïnterneerden in willekeurig uitgekozen cellen. We ontwikkelden gezamenlijk een generieke vragenlijst (zie sjabloon als bijlage bij dit rapport) om te peilen naar de detentieomstandigheden, de behandeling door het personeel, etc. om op die manier een breder beeld te krijgen dan enkel hetgeen we via de klachtenbriefjes en de daaropvolgende gesprekken te lezen en te horen krijgen.

1.4. De Commissie in cijfers

a. Aantal maandelijks vergaderingen

De CvT Gent vergadert iedere eerste dinsdag van de maand. De meerderheid van de leden was aanwezig op de vergaderingen. Concreet werd op de volgende momenten een maandvergadering gehouden (data + aantal aanwezigen):

- 4 januari – 13 leden
- 1 februari – 13 leden
- 1 maart - 14 leden
- 5 april – 7 leden
- 3 mei – 12 leden
- 7 juni – 9 leden
- 5 juli – 14 leden
- 2 augustus – 9 leden
- 6 september – 12 leden
- 4 oktober – 12 leden
- 8 november – 15 leden
- 6 december – 13 leden

b. Aantal bezoeken in de penitentiaire inrichting

Er werden in totaal 49 bezoeken afgelegd aan de gevangenis. Dit resulteert in een gemiddelde van ongeveer 1 bezoek per week op jaarbasis. Opgesplitst per maand geeft dit het volgende beeld:

- Januari – 4 bezoeken
- Februari – 4 bezoeken

- Maart – 4 bezoek
- April – 5 bezoeken
- Mei – 4 bezoeken
- Juni – 4 bezoeken
- Juli – 5 bezoeken
- Augustus – 5 bezoeken
- September – 4 bezoeken
- Oktober – 4 bezoeken
- November – 4 bezoeken
- December – 2 bezoeken

c. Rapportbriefjes

Er werden in 2022 in totaal 211 rapportbriefjes ingediend bij de CvT. Uitgesplitst op maandniveau:

- Januari – 23
- Februari – 22
- Maart – 27
- April – 16
- Mei – 9
- Juni – 10
- Juli – 15
- Augustus – 25
- September – 15
- Oktober – 23
- November – 9
- December – 17

1.5. SharePoint “Up en Running” maar nog niet “Up to Date”.

Eind februari en begin maart 2022 werden ICT SPOC’s van de CvT samengebracht om manieren te bespreken om het gebruik van de CTRG SharePoint door alle leden van de CvT te ondersteunen en de werking te verbeteren. De CTRG heeft extra Office 365 F3-licenties aangekocht voor elk van de leden van de CvT. In de toekomst zullen de leden zich moeten aanmelden bij CTRG SharePoint aan de hand van een CTRG/CvT e-mailadres en een wachtwoord. Deze aanpak is nog niet operationeel maar zou in de toekomst verschillende voordelen bieden zoals:

- Einde van het gebruik van de persoonlijke e-mailadressen (gmail; yahoo; ...) om verbinding te maken met de CTRG SharePoint. Dit vereenvoudigt het aanmelden en vermindert de mogelijkheid tot fouten.

- Veilige toegang tot de CTRG SharePoint en verschillende toepassingen zoals e-mail waarmee de leden van de CvT gegevens van gedetineerden kunnen delen in deze beveiligde omgeving.

De meeste vragen die in 2022 aan de SPOC gestuurd werden hadden te maken met moeilijkheden bij het inloggen, het delen van documenten online en het aanmaken van additionele categorieën voor specifieke documenten.

2. De penitentiaire inrichting

De gevangenis van Gent is in de eerste plaats een arresthuis voor mannen uit het gerechtelijk arrondissement Gent en voor vrouwen uit de arrondissementen Gent, Oudenaarde en Dendermonde. Naast de beklaagden in voorhechtenis (60% in juni 2022) verblijven er ook veroordeelden (in juni 21%) in afwachting van hun overbrenging naar een strafhuis. Daarnaast wordt tevens een aantal geïnterneerden (in juni 2022 17%) gehuisvest in Gent die afhangen van de Kamer tot Bescherming van de Maatschappij in afwachting van een oriëntatie naar een gepaste behandelingssetting, of naar een Forensisch Psychiatrisch Centrum (hierna: FPC). Zij worden opgevangen door een zorgteam. De huidige toestand en zorg voor geïnterneerden in de Gentse gevangenis wordt verder toegelicht onder punt 3.1. "Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT".

Hoewel er in artikel 14, 15 en 49 tot 52 van de Basiswet wordt bepaald dat gevangnissen of delen van een gevangenis kunnen ingedeeld worden volgens bestemming en dat er andere regimes en bepalingen mogelijk zijn voor verschillende groepen gedetineerden, merken we dat deze regelgeving maar gedeeltelijk uitvoering vindt in de Gentse gevangenis. Zo worden beklaagden en veroordeelden in de gevangenis van Gent vermengd, terwijl wetenschappelijke evidentie aantoont dat beide groepen andere noden hebben en best gescheiden worden. De scheiding is iets beter wat de geïnterneerden en de vrouwen betreft.

Behoudens individuele aanpassingen omwille van de penitentiaire veiligheid, genieten alle categorieën gedetineerden (beklaagden, veroordeelden, geïnterneerden, passanten) *de facto* hetzelfde regime. Dit omvat, al dan niet in beperkte mate, de mogelijkheid om in dezelfde bezoekersruimte bezoek te ontvangen, te telefoneren, te werken, deel te nemen aan sport- en ontspanningsactiviteiten en opleidingen.

In de onderstaande tabel volgt een overzicht van de bevolking van de gevangenis van Gent per maand voor het jaar 2022 (theoretische capaciteit = 283):

2022	<i>Gevangenisbevolking (maand per maand, gemiddelde op maandbasis)</i>
Januari	443
Februari	483

Maart	494
April	490
Mei	488
Juni	486
Juli	456
Augustus	458
September	467
Oktober	482
November	510
December	511

Uit dit overzicht leren we dat de Gevangenis van Gent systematisch wordt getroffen door het probleem van toenemende overbevolking. In december 2022 is zelfs sprake van een overbevolking van 212 gedetineerden boven op de theoretische maximumcapaciteit van 283 gedetineerden + 16 in beperkte detentie. In hoofdstuk 3.2 wordt verder ingegaan op de overbevolking van de Gentse gevangenis.

3. Het toezicht

In wat volgt komen achtereenvolgens belangrijke thema's binnen de toezichthoudende rol van de CvT aan bod. Vervolgens wordt ingegaan op het transversaal jaarthema voor 2022, namelijk de overbevolking van de gevangnissen.

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CVT

a. Waarborgen van medische zorg voor alle gedetineerden

In 2022 was het nog zo dat vanaf het ogenblik dat een persoon in een penitentiaire instelling werd opgenomen, zijn/haar gewone ziekteverzekering verviel en alle medische zorgen ten laste van de federale overheid kwamen. Die draagt alle kosten van medische consultaties, onderzoeken en behandeling. Per 1 januari 2023 is dit echter wel gewijzigd, alle gedetineerden sluiten sinds dan aan bij een ziekenfonds. De zorg voor de gedetineerde moet evenwaardig zijn aan de zorg die ter beschikking is van de vrije burgers in ons land.

Hierbij een zeer bondig overzicht van aandachtspunten en knelpunten:

Medische noodhulp vragen 's nachts is een probleem

Aan de Penitentiaire Instelling (PI) Gent zijn op dit ogenblik zeven *omnipractic*, twee psychiaters, een dermatoloog, een gynaecoloog, twee tandartsen, een kinesist en verschillende verpleegkundigen verbonden. Deze hebben maandelijks een overlegvergadering om hun beleid onderling af te stemmen. Dagelijks is één van de huisartsen in de PI Gent aanwezig van 9 tot 12 en van 18.30 tot 20 (of soms 21 uur). Een verplegende is bovendien in de PI van dienst tussen 7 en 21 uur. Een arts kan daarbuiten ook nog opgeroepen worden voor een urgentie. De vraag is hier evenwel hoe, op welke manier, een gedetineerde die 's nachts in de cel met een dringend, mogelijks levensbedreigend probleem geconfronteerd wordt, de hulpdienst efficiënt alarmeert en hoe hierbij opgetreden wordt.

Afwezigheid van een week bij doorverwijzing naar een gespecialiseerd centrum

Voor zorgen die in PI Gent niet beschikbaar zijn, wordt doorverwezen naar meer gespecialiseerde centra. In ons geval meestal is dat een doorverwijzing naar de medische dienst van PI Brugge, maar indien nodig ook naar specialisten, instellingen of ziekenhuizen in de regio. Het vervoer naar de gespecialiseerde medische dienst in Brugge is spijtig genoeg éénrichtingsverkeer. Het busje komt terug met de personen die de week vooraf op consultatie kwamen en de nieuw aangekomen patiënten blijven een week in Brugge. Gedetineerden die, na soms lang wachten, in de gevangenis een job gekregen hadden, kunnen door die afwezigheid spijtig genoeg hun job verliezen

Afspraken geannuleerd door onbeschikbaarheid van de politie

Voor verplaatsing naar een instelling in de regio moet politiebegeleiding ingeschakeld worden. Dit is enkel mogelijk in de namiddag. Bovendien gebeurt het dat de politie, wegens personeelstekort, de afspraak op het laatste moment afzegt waardoor de consultatie niet kan doorgaan. Dit leidt tot ernstige frustratie bij de gedetineerde die op een nieuwe afspraak moet wachten en geneigd is dit aan de arts of verpleging te verwijten.

Overbevraagde medische dienst en gebrek aan voorselectie

Wie ganse dagen tussen vier muren doorbrengt is wellicht meer geneigd om zich over de gezondheidstoestand zorgen te maken. De artsen, omnipractici, maar ook specialisten en o.a. in het bijzonder ook de tandartsen worden te vaak onnodig geraadpleegd. Dat maakt de werkdruk in de medische dienst van de Belgische penitentiaire inrichtingen soms bijzonder groot. In bv Nederlandse gevangenissen zijn niet alleen in verhouding meer voltijds equivalent artsen aangesteld, maar bovendien maakt een ervaren en hiervoor getrainde verpleegkundige een voorselectie tussen wie effectief een arts nodig heeft, en wie geholpen kan worden zonder door een arts gezien te zijn.

Daarbij komt dat sommige gedetineerden dikwijls weinig realistische verwachtingen koesteren. Veel gedetineerden hebben een drugsprobleem. Het is o.a de taak van de arts van de PI om de gedetineerde te begeleiden in een parcours van afbouw van druggebruik en zeker niet om verslaving van gedetineerden te onderhouden.

Softwareproblemen bemoeilijken medische zorg

Wanneer de arts van de CvT kennis gesteld wordt van medische klachten, worden die klachten en feiten nagetrokken. Desgewenst (en mits schriftelijke toelating van de gedetineerde) kan de arts ook het medisch dossier inkijken, overleggen met de verantwoordelijke arts van de PI en, zo nodig, ook met de arts of instelling waar de gedetineerde eerder in behandeling was.

Alle medische dossiers van gedetineerden bevinden zich in één centrale computer in Brussel. Deze is oud, gebruiksonvriendelijk, en al verschillende jaren niet meer onderhouden. Het systeem is ook niet compatibel met de medische software die bij artsen in ons land gebruikelijk is. Afwezigheid van een performant digitaal medisch dossier bemoeilijkt zo de goede zorg. Bovendien is bij ontslag van een gedetineerde het doorgeven van data aan de huisarts hierdoor moeilijk of zelfs onmogelijk. Indien zich in afwachting van nieuwe hardware en software een ernstig defect in de centrale computer zou voordoen dan zijn de problemen immens.

b. Zorg op maat voor geïnterneerden

De wet van 5 mei 2014 betreffende de internering van personen (art. 2) stelt dat de internering een veiligheidsmaatregel is voor personen met een geestesstoornis die er zowel toe strekt de maatschappij te beschermen als ervoor te zorgen dat aan geïnterneerde persoon de nodige zorg wordt geboden die zijn toestand vereist met het oog op zijn re-integratie in de maatschappij. De nodige zorg moet hem worden aangeboden om een menswaardig leven te leiden, waarbij rekening wordt gehouden met het veiligheidsrisico en de gezondheid van de geïnterneerde. De internering is dus geen straf, maar moet een doelgerichte maatregel zijn.

Op 28 juni 2022 bedroeg het aantal geïnterneerden onder de gedetineerden in de gevangenis van Gent 16,88 %. In 2019 bedroeg dat aantal 8 %. De door-en uitstroom van geïnterneerden naar de voor hen geschikte centra verloopt moeizaam, vermits het aantal plaatsen in (niet-penitentiaire) voorzieningen niet evenredig stijgt met het aantal interneringen (De Kock, 2022). Hierdoor verblijven heel wat geïnterneerden voor een lange(re) periode in de gevangenis van Gent.

De gevangenis van Gent is geen inrichting als bedoeld in de wet betreffende internering van personen waar de geïnterneerde moet worden geplaatst (art. 19). Er is niettemin een gespecialiseerd zorgteam in de gevangenis die zich ontfermt over de geïnterneerden. Zo worden aparte zorgactiviteiten evenals aparte zorgwandelingen voor geïnterneerde personen voorzien. Psychosociale ondersteuning wordt, in de mate van het mogelijke en rekening houdend met de beperkte capaciteit, geboden. De gevangenisdirectie levert de inspanning om geïnterneerden zoveel mogelijk te groeperen op vleugel C. Ondertussen is de populatie geïnterneerden zodanig toegenomen dat de C-vleugel niet langer volstaat om de geïnterneerden op te vangen, waardoor zij in cellen kunnen verblijven met andere categorieën van gedetineerden. Het (noodzakelijk moeten) plaatsen van geïnterneerden op andere secties, doet dan ook de inspanningen voor de zorg van geïnterneerden deels teniet. Op vleugel C worden immers over het algemeen de penitentiaire beambten geplaatst die extra oog hebben voor de noden van de geïnterneerden, wat op andere vleugels niet het geval is.

Wat betreft de rechtsbescherming die kan/moet worden geboden aan geïnterneerden, heeft de Nederlandstalige Beroepscommissie op 25 februari 2022 (in BC/21-0149) een principiële beslissing genomen: een tuchtinbreuk kan slechts aan een geïnterneerde persoon worden toegerekend als op basis van een psychiatrisch rapport wordt aangetoond dat de geïnterneerde helder en bewust handelde op het ogenblik van de inbreuk. Zonder dat rapport kan de gevangenisdirectie geen rechtmatige tuchtbeslissing nemen tegen geïnterneerden.

De Gentse klachtencommissie genomen volgde die principiële rechtspraak van de Beroepscommissie in 2 uitspraken die werden gedaan naar aanleiding van klachten van geïnterneerden.

De CvT ziet nog steeds gevallen van geïnterneerden die een tuchtstraf worden opgelegd zonder voorafgaand verslag van een psychiater. Dit blijkt bij plaatsingen van geïnterneerden in de straf-/veiligheidscellen. Overigens komt het voor dat de directie ter verantwoording van de tuchtbeslissing verwijst naar “voorafgaande tuchtinbreuken”. Wellicht houdt deze praktijk verband met het feit dat er geen psychiater permanent ter beschikking is in of voor de instelling. De directie heeft wel begrip voor die onhoudbare praktijk, maar ziet geen andere oplossing.

Aanbevelingen:

- De CvT beveelt aan dat er concrete maatregelen worden afgedwongen om de door- en uitstroom van geïnterneerden te bevorderen. Om de situatie enigszins leefbaar te houden in afwachting van hun plaatsing worden geïnterneerden bij voorkeur enkel in vleugel C opgenomen, waardoor meer rekening kan worden gehouden met hun specifieke noden.
- Daarnaast beveelt de CvT de directie aan om geen tuchtsancties aan geïnterneerden op te leggen zonder psychiatrisch consult.

d. Functioneren van penitentiair beambten

Ook in 2022 ontving de CvT meerdere klachten over het bejegenen van de gedetineerden door de penitentiair beambten. De maandcommissarissen pogen klachten in dat verband zo concreet mogelijk geformuleerd te zien worden. Klachten kunnen gaan van het vermeende bewust niet oproepen van gedetineerden om te gaan werken, over onnodige celfouilles, provocatief gedrag, het viseren van gedetineerden tot dreigen of zelfs fysieke agressie bij woordenwisselingen.

Ook over het verbaal beledigen of denigrerende uitspraken (racisme staat in een volgende titel) zoals bende hopeloze, bejaarden, blinden, “ik wil uw moeder niet zijn”, “een man als jij kan niet trouwen”, ..., kregen maandcommissarissen klachten van gedetineerden.

Klachten komen soms voort uit niet-mee gedeelde of onduidelijke regels of gevangenisreglement waarop een inbreuk zou zijn gepleegd: vb. waar je mag stappen tijdens de wandeling.

Weerkerende problemen met bepaalde PB's worden doorgegeven aan de directie. De directie geeft dan wel aan de voorvallen te zullen onderzoeken, vaststelling is dat op 1 uitzondering na, er weinig of geen concreet gevolg wordt gegeven aan dit soort klachten van gedetineerden. Wellicht heeft die vaststelling verband met het feit dat dit soort klachten veelal een kwestie van “woord tegen woord” betreft.

Vb. Bij een aanhoudende klacht van meerdere gedetineerden in een bepaalde sectie werd door de directie het personeelsbestand kritisch onder de loep genomen en werden nieuwe verantwoordelijken aangesteld. De klachten namen hierna af op deze sectie.

Meerdere gedetineerden geven aan dat ze de CvT moeilijk kunnen bereiken omdat de briefjes niet tot bij de maandcommissarissen geraken. Op verschillende plaatsen in de gevangenis staan brievenbussen met het logo van de CvT, waarin de gedetineerden een brief met grieven of klacht kunnen deponeren. Niet alle briefjes zouden de CvT echter bereiken. De briefjes kunnen op meerdere manieren verdwijnen: ze kunnen uit de brievenbus raken, ze raken er niet in of met (heel veel) vertraging. Om hieraan tegemoet te komen en om de werking van de CvT nogmaals onder de aandacht te brengen werd in oktober in elke cel een flyer bedeed met tips om de CvT correct te bereiken.

Vb. "X schreef meerdere brieven, waarvan sommigen nu (10/08) in onze brievenbus belandden maar gedateerd zijn op 31/5/2022."

Vb. "De gedetineerde zag dat een PB een briefje uit de brievenbus haalde."

Er zijn evenwel ook gedetineerden die tevreden zijn over de bejegening door de PB's; zo blijkt uit een steekproefgewijze bevraging in alle secties. Uit die bevraging blijkt echter ook dat geïnterneerden die geen hulpvraag hebben - maar die toch nodig hebben - door de mazen van het net vallen. Dat komt doordat zij in een niet-zorg sectie verblijven en doordat het aandeel van de zorgbehoevenden in de overbevolkte gevangenis zo groot is. Het feit dat PB's hier niet voor opgeleid zijn of zo'n problemen niet aankunnen, kan ervoor zorgen dat situaties soms escaleren i.p.v. tot bedaren te komen.

Vb. Bij het vragen van de gedetineerde naar zijn medicatie zou de beambte gezegd hebben: "spring anders nog eens van de 2de verdieping" (deze gedetineerde had in de gevangenis een zelfmoordpoging gedaan)."

Hoewel meldingen van fysieke agressie van PB's naar gedetineerden toe eerder de uitzondering zijn, komen deze wel voor. Het duwen, een Fuck you gebaar etc. komen meer dan eens voor. Als de CvT navraag doet bij de directie naar de omstandigheden, wordt daarover ingelicht met verslagen en de beslissingen. Vaststelling is dat in de beslissingen vooral gekeken wordt naar het aandeel van de gedetineerde. Het aandeel van de PB blijft uit het zicht.

Aanbeveling:

De Commissie van Toezicht adviseert om het volledige gevangenisreglement en andere afsprakenkaders in de bibliotheek ter beschikking te stellen, toegankelijk te maken op een gratis zender op het televisiescherm in de cel, en een papieren versie aan elke gedetineerde te bezorgen.

e. Racisme

De maandcommissarissen noteerden meerdere klachten van racistische uitspraken van penitentiair beambten tegenover gedetineerden. Ook hier pogen de maandcommissarissen dit soort klachten zo concreet geformuleerd te zien worden om zich daarmee dan tot de directie te richten. Concrete antwoorden van de directie blijven veelal uit, waardoor het onduidelijk is of de specifieke voorvallen worden onderzocht, en of er naar structurele oplossingen wordt gezocht.

Vb. Gedetineerde X wil al lang werken, maar geeft aan dat er naar diens gevoel anderen worden voorgenomen: "Er wordt steeds voorrang gegeven aan witte mensen; die slechts 2 of 3 dagen in de gevangenis zitten en meteen werk krijgen."

Vb. Dit is niet steeds verbaal "het is steeds wat met jullie soort" maar ook non-verbaal, vb. 's nachts met opzet de lichten aan laten.

Vb. Gedetineerde Y ervaart racisme door ploegchef X, die hem "rotte aap" zou noemen.

Aanbeveling:

De CvT beveelt aan dat aandacht wordt besteed aan het aantrekken van bekwaam personeel en aan het ontwikkelen van basiscompetenties van de PB's. Tijdens de basis- en vervolgopleiding dient aandacht te worden besteed aan respectvol en integer handelen en communiceren met gedetineerden. Het belang hiervan wordt benadrukt in de wet op de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel van 23 maart 2019 en kadert binnen het concept van dynamische veiligheid, voorgeschreven door de Basiswet. Deze wet stelt een dynamische wisselwerking tussen personeel en gedetineerden voorop ter handhaving van de orde en de veiligheid en ter invulling van een constructief detentieregime in de gevangenis.

f. Voeding

Wat betreft voeding gaan de voornaamste grieven over het ontbreken van vegetarische voeding.

Er wordt ook onvoldoende rekening houden met aangepaste voeding voor diabetespatiënten. Een diabetespatiënt geeft aan dat het aangeboden voedsel te vet- en suikerrijk is en het aangepaste voedsel vaak hetzelfde is. Gedetineerden geven aan zelf eten aan te kopen via de kantine om voldoende basisvoeding of gevarieerd eten te hebben.

Er is charcuterie die halal is voorhanden: varkensvrij is het eten sowieso, maar niet standaard halal.

Vb. Men kan niet kiezen voor thee i.p.v. koffie, m.a.w. thee is een extra aan te kopen consumptie.

Vb. Er zijn 2,5 VTE (in een volcontinu systeem) in de keuken met 5 afwassers, en 5 keukenhulpen. Dit is vrij beperkt. Men heeft 3,6 euro per dag per gedetineerde. Het brood kostte (in maart 2022) bijvoorbeeld 0,8 euro per gedetineerde.

Vb. Gedetineerden dienen hun vragen en grieven rechtstreeks tot het keukenpersoneel te richten, omdat hun vragen hierover door de directie onbeantwoord blijven. Ook het keukenpersoneel antwoordt niet steeds op de vragen waardoor het voor de gedetineerden onduidelijk is waar zij met hun vragen terecht kunnen.

De CvT meent dat een meer gevarieerd voedingsaanbod voor gedetineerden die een medisch dieet volgen, en vegetarisch eten zeer wenselijk is. De CvT is op de hoogte dat de directie de intentie heeft om werk te maken van het aanbieden van een volwaardig vegetarisch alternatief.

g. Bezoek

In 2022 werden heel wat coronamaatregelen teruggeschroefd in de samenleving. In de gevangenis van Gent daarentegen blijven enkele maatregelen die in het kader van de pandemie werden genomen, bestaan. Zo zijn er aanhoudende restricties op de bewegingsvrijheid die een effect kennen op de bezoeksregeling.

Tijdens de coronacrisis werd er een methode van reservatie voor het bezoek ingevoerd. Een richtlijn vanuit DG EPI ligt hier aan de basis. De reservatiemethode blijft echter vandaag nog steeds van kracht. De Commissie Van Toezicht stelt zich de vraag stelt welk 'voordeel' dit nog oplevert na de pandemie. Te meer omdat het duidelijk een extra belemmering is voor de bezoekers zelf en voor het ontvangen van bezoek voor gedetineerden.

In pre-coronatijden werden bezoekers van een gedetineerde op een bezoekerslijst geplaatst. In een schriftelijk contact met de gedetineerde kon de potentiële bezoeker zijn of haar identiteitsgegevens bezorgen. De gedetineerde kon dan een aanvraag doen aan de administratie om deze persoon op zijn bezoekerslijst te plaatsen. Indien goedgekeurd, kon de bezoeker zich dan aanmelden bij de gevangenis waarop de gedetineerde opgeroepen werd voor een bezoek. Een eenvoudige methode die door de screening van de personen, ook een veiligheidsgarantie bood aan de gevangenis.

Sinds het invoeren van coronamaatregelen, dient het bezoek tot op heden op voorhand gereserveerd te worden. Hierbij dienen verschillende stappen te worden gezet. Vooreerst is er toelating nodig om bezoek te ontvangen aan de hand van dezelfde procedure als voordien. Eens de bezoeker erkend wordt als 'gelinkt' aan de gedetineerde, kan de eigenlijke reservatie plaatsvinden. Daarna dient de gedetineerde zelf contact op te nemen met de bezoeker om te vragen wat de mogelijke momenten zijn waarop de bezoeker kan langskomen. Vervolgens vult de gedetineerde het document 'Reservatie glasbezoek en tafelbezoek' in en wacht enkele dagen tot de informatie wordt verwerkt en de momenten worden goedgekeurd. Het afgesproken moment kan doorgebeld worden

door de gedetineerde naar zijn/haar bezoeker. Het omwisselen van bezoekers is nadien niet meer mogelijk. Indien het bezoekmoment werd afgekeurd, dient de procedure helemaal opnieuw gestart te worden.

Deze omslachtige manier van werken is vooral een belemmering voor het bezoekrecht van de familie en de vrienden van de gedetineerden en van de gedetineerde zelf. Bovendien maakt het bezoekers afhankelijk van de alertheid van gedetineerden omdat het bezoek enkel mogelijk is indien de gedetineerde initiatief neemt tot telefonisch contact ter bevestiging. Verder wordt bezoek ook erg afhankelijk gemaakt van de gedetineerden hun financiële (telefonische) mogelijkheden op dat ogenblik. De kosten van telefonie zijn in de gevangenis namelijk nog steeds erg hoog. Tenslotte blijft een bezoeker verstoken van de mogelijkheid om een bezoek te brengen op een moment waarop hij/ zij er nood aan heeft. Daar waar dit vroeger wel het geval was, is deze spontaneïteit niet meer mogelijk. Het ontbreken van een kanaal waarop de bezoeker zelf een bezoekaanvraag kan doen is dan ook een zeer groot gebrek van het gevangeniswezen.

Een bijkomende bedenking bij deze bezoekregeling is dat de communicatie omtrent het document 'Reservatie glasbezoek en tafelbezoek' niet uniform is. In het Huishoudelijk Reglement – dat overigens niet structureel consulteerbaar blijkt te zijn voor gedetineerden – staat over het reservatiesysteem niets vermeld. Op de infokanalen kunnen gedetineerden (in principe) wel de actuele bezoekregeling consulteren. In de praktijk stellen zich daar echter ook beperkingen: geregeld zijn er technische problemen die ervoor zorgen dat deze kanalen niet (gratis) beschikbaar zijn en de bezoekregeling onduidelijk wordt/is/blijft. Ook voor bezoekers wordt de informatie over deze bezoekregeling niet beschikbaar gesteld. De website van de gevangenis van Gent bevat enkel een oude versie rond bezoekregeling. De website van Justitie blijft zelfs nog algemener en bevat nog minder informatie hieromtrent.

Naast dit problematische reservatiesysteem, wordt vastgesteld dat ook de mogelijkheid om een bezoek te brengen in de praktijk sterk wordt belemmerd. Bij de ingang van de gevangenis hangt een bericht met volgende melding:

Belangrijk bericht aan bezoekers

Inschrijving bezoek sluit altijd af 20 minuten voor aanvang bezoek

Wachtenden zullen na dit tijdstip niet meer ingeschreven worden, ongeacht uur van aankomst.

Kom dus tijdig!!

Het begrip 'tijdig' wordt echter arbitrair ingevuld, want is afhankelijk van onder andere: het aantal bezoekers dat voor jou 'tijdig' aanwezig was, de snelheid van werken door de beambten en het aantal bezoekers die voor de eerste keer naar de gevangenis komen. Blijkbaar is voor het inschrijven van bezoekers, die voor de eerste keer komen, ongeveer

5 minuten nodig. Zo moeten identiteitsgegevens overgenomen worden, wordt een foto gemaakt, enzovoort.

In tegenstelling tot het afsluiten van inschrijvingen ongeacht het uur van aankomst, lijkt het uur waarop de bezoeker aanwezig en klaar is om zich aan te melden eenvoudiger en objectiever vast te stellen. Bezoekers worden verwacht, aangezien ze de hele reservatieprocedure hebben doorlopen, wat het correct uitvoeren van de bezoeksregeling nog belangrijker maakt.

Dergelijk bezoeksysteem en de uitvoering ervan lijkt dan ook meer problemen te veroorzaken dan op te lossen.

Aanbeveling:

De CvT beveelt aan om de uitvoering van de bezoeksregeling dringend te herzien. Indien het reservatiesysteem desondanks wordt aangehouden, beveelt de CvT aanj om een kanaal te voorzien waarbij potentiële bezoekers opnieuw zelf een aanvraag kunnen doen en om op het moment van bezoek te werken volgens uur van aankomst.

Verder merkt de CvT op dat het niet voor alle bezoekers van gedetineerden even evident is om overdag – tijdens de huidige bezoeken – een bezoek te brengen aan (de gedetineerde(n) in) de gevangenis. Momenteel zijn de bezoeken, die terug te vinden zijn op de website van de gevangenis, de volgende:

Maandag t.e.m. vrijdag	
Inschrijving	Bezoek
12u15 - 12u55	13u15 - 14u15
12u55 - 14u10	14u30 - 15u30
15u10 - 15u55	16u15 - 17u15

→ Drukste bezoeker

Zaterdag :	
Inschrijving	Bezoek
Voormiddag	
08u45 - 09u10	09u30 - 10u30
09u10 - 10u25	10u45 - 11u45
Namiddag	
12u15 - 12u55	13u15 - 14u15
12u55 - 14u10	14u30 - 15u30
14u10 - 15u25	15u45 - 16u45

Zondag en feestdagen : enkel voor gedetineerden in voorhechtenis ("beklaagden")	
Inschrijving	Bezoek
08u15 - 08u45	09u00 - 10u00

Dit wil zeggen dat er zowel tijdens weekdays, als in het weekend, geen mogelijkheid is tot een bezoekmoment in de avond. Bovendien wordt de laatste inschrijving van bezoek

afgesloten om 15u55. De meeste mensen, met een “9 to 5” job, kunnen hiervan dus geen gebruik maken.

De bezoeken zijn niet “gewoon” omdat vele bezoekers dan niet kunnen langskomen. Dat geeft meer dan eens aanleiding tot klachten van de gedetineerden.

Aanbeveling:

De CvT beveelt aan om een bezoekmoment in de avond in te lassen.

h. Infrastructuur

Ook dit jaar blijkt dat de kwaliteit van de Gentse gevangenisinfrastructuur meer dan te wensen overlaat. Een structureel tekort aan minimaal kwaliteitsvolle capaciteit resulteert in een georganiseerde overbevolking. Mensen slapen steeds meer op matrassen op de grond ondanks het herhaaldelijk bijplaatsen van extra bedden (stapelbedden) in monocellen. Het stapelen van gedetineerden per drie in individuele cellen van 9 m² met sanitair leidt tot vele frustraties. Deze toestand heeft een nefaste invloed op (het gebrek aan) de hygiëne in de gevangenis. Gedetineerden kaarten deze wantoestanden nog steeds terecht aan:

“Ik heb nog nooit in zo’n slechte omstandigheden gezeten als in die van de Gentse gevangenis. De hygiëne is ver te zoeken.”

De gedetineerden bevinden zich in ongezonde, preciaire leefomstandigheden door de gebrekkige infrastructuur.

i. Muizen en muggen

Zeer problematisch in de Gentse gevangenis is de (constante) aanwezigheid van muizen. Wanneer de gedetineerden dit signaleren, wordt hen opgedragen om telkens de datum en het tijdstip te noteren, omdat er anders ‘niets met de klacht kon worden gedaan’. Ondanks het feit dat verschillende gedetineerden dat hebben gedaan, houdt de muizenplaag aan.

Vb. “We maakten een gat in de muur toe met tandpasta om te vermijden dat er nog muizen door zouden kruipen. Dit gebeurde al eerder. Datum en tijdstip hoef ik niet te noteren, want de beestjes zijn constant aanwezig. Een muis dook op in het midden van de nacht en we verschoven onze frigo om ze weg te jagen. Hiervoor kregen we dan een tuchtsanctie.” Vb. Een andere gedetineerde signaleerde aan dat het de moeite niet loont om de tijdstippen waarop er zich muizen in de cel bevinden te noteren. Ze zitten er namelijk heel de tijd.

De directie deelde mee dat vorig jaar een nieuw contract werd afgesloten met Rentokil, een firma ter muizenbestrijding. Dit nieuwe contract houdt een gevoelige uitbreiding van de interventies in ten opzichte van het vorige contract, zowel qua frequentie (maandelijks)

als wat betreft het aantal locaties in de gevangenis. Niettemin blijft de muizenplaag bestaan. De directie erkent dat in de feiten. Daarom werd de firma verzocht om tijdelijk, gedurende 2 maand wekelijkse behandelingen uit te voeren met daarbij bijkomende locaties te voorzien van lokaas en vergif. Het effect van deze behandeling zal verder moeten geëvalueerd worden. De directie geeft ook nog mee dat het om een kostelijke behandeling gaat die zijn repercussies heeft op andere geplande uitgaven. Ook de technische dienst van de gevangenis zet andere middelen in, die wellicht minder effectief zijn.

Daarnaast moet de CvT vaststellen dat de muggenplaag door het stilstaande water in de kelder van de gevangenis in combinatie met de warmte in het gebouw, aanhoudt.

Doorheen de jaren werden verschillende meldingen gedaan van het muggenprobleem en vochtprobleem in de kelder bij de regie der gebouwen. De CTRG organiseert zelf contacten met de regie en zal dit mee opnemen in de structurele mankementen in de verschillende Belgische inrichtingen.

j. Tewerkstelling

Ook in 2022 kreeg de CvT veel klachten over werkgerelateerde problemen. Het probleem van de lange wachtlijsten blijft bestaan. Sommige gedetineerden klagen dan ook dat ze te lang moeten wachten, of helemaal geen werk krijgen. Anderen hebben wel werk, maar zouden liever iets anders doen, bv omdat dat andere werk beter betaalt, maar ook soms andere redenen.

Ook over de betaling van het (stuk)werk was er een klacht; de registratie van het aantal zou niet correct zijn gebeurd.

Werk afnemen wordt nog vaak gebruikt als strafmaatregel. Verschillende gedetineerden klagen hierover, en ervaren dat doorgans als erg of onrechtvaardig.

Veel klachten die de Commissie ontvangt, gaan over pesten door beambten. Dit is blijkbaar niet anders in de werkhuizen. Ook daar zijn er verschillende meldingen over pestgedrag door pb's.

Een klacht die door vier verschillende gedetineerden werd geformuleerd, betreft een medegedetineerde die als fatiek de plak zou zwaaien in het werkhuis van de vrouwen. Zij zou een geprivilegieerd statuut genieten, niet meewerken, hoewel dat wel wordt verwacht, mogen zitten eten, hoewel dat verboden is, en de leuke werkjes uitdelen aan haar vriendinnetjes. Opmerkelijk is dat ook vorig jaar al verschillende gedetineerden gelijkaardige klachten over betrokken fatiek uitten.

k. Psychosociale dienst

Er werden het voorbije jaar meerdere problemen gemeld over de werking van en toegang tot de Psychosociale Dienst (hierna: PSD) in de gevangenis.

Vooreerst zou er een enorme achterstand bestaan in de opvolging van de dossiers. Ook verloopt de communicatie met de dienst moeizaam. Bovendien is er bij meerdere gedetineerden een gebrek aan vertrouwen in de mensen die werkzaam zijn bij de PSD. De volgende getuigenissen kunnen dit illustreren.

- Tijdens een steekproefdag op 21 januari 2022 meldden twee gedetineerden dat de mensen van de PSD niet discreet omgaan met (gevoelige) persoonlijke informatie. Zo deelde iemand van de PSD mee, via een rapportbriefje dat aan een medegedetineerde werd meegegeven, dat “het antwoord van Fides nog op zich laat wachten”; op die manier weet een derde dat de bestemming ingesloten zit voor zedenfeiten. Een andere gedetineerde beklagde er zich over dat hij bij binnenkomst geen enkele informatie heeft ontvangen over de werking van de verschillende diensten in de gevangenis, ook niet over de PSD.
- Van meerdere gedetineerden vernamen we dat zij niets horen over de voortgang van hun PSD-dossier; hun rapportbriefjes blijven onbeantwoord. We noteerden de laatste maanden steeds meer dergelijke klachten. Een gedetineerde op de vrouwenafdeling gaf in augustus, en later in oktober, aan dat ze haar begeleider bij de PSD sinds april niet meer gezien of gehoord heeft. Ze vroeg recent een uitgaansvergunning en elektronisch toezicht aan, maar zonder contact met de PSD kan hieromtrent geen (positief) advies worden gegeven en worden deze modaliteiten geweigerd. De zitting van de strafuitvoeringsrechtbank ging door zonder gesprek of dossier bij de PSD.
- Een andere gedetineerde bevindt zich naar eigen zeggen al enkele maanden in de tijdsvoorwaarde voor een beperkte detentie of voorwaardelijke invrijheidstelling, maar dit wordt niet opgevolgd door de PSD. De man zou aan de directie een bewijs vragen van de achterstand bij de PSD om hiervan gebruik te maken wanneer hij voor de strafuitvoeringsrechtbank moet verschijnen. Op die manier zou hij het ‘negatief advies’ kunnen verklaren aan de hand van de werking van de PSD, eerder dan zijn gedrag.
- Nog een andere gedetineerde staat op de wachtlijst bij Fides. Het contact met die instelling verloopt via de PSD. De gedetineerde ziet zijn vraag tot informatie over een eventuele opnamedatum bij Fides echter onbeantwoord. Hij diende hiervoor klacht in. Volgens de directie informeert de PSD zich geregeld, maar kan dit niet wekelijks zonder de goede samenwerking met Fides in het gedrang te brengen.

Bevraging bij de PSD doet vaststellen dat de dienst slechts wordt bemand door drie mensen. Eén collega zou langdurig in ziekteverlof zijn geweest en had nadien nog enkele

weken regulier verlof. Dossiers van personen die afwezig zijn, worden, gezien het vele werk, niet overgenomen door collega's. De vraag rijst of een centraal systeem mogelijk is, i.p.v. drie mensen die individueel dossiers opvolgen.

Andere vaststelling is dat PSD de gedetineerden vooral spreken kort voor de datum waarop ze in aanmerking komen voor een voorwaardelijke invrijheidstelling. Hoewel het theoretisch mogelijk is om vroeger andere modaliteiten aan te vragen, worden die zelden tot nooit behandeld. Ten slotte wordt door de PSD benadrukt dat de werklust enorm is. Elke voltijds werkende persoon zou vijftig à zestig dossiers onder zijn hoede hebben.

De directie spreekt de problemen met/van de PSD en die cijfers in het bijzonder tegen.

I. Steekproefdagen

De "steekproefdagen" zijn in 2022 volledig van start gegaan. Bedoeling is, op geregelde tijdstippen (1 maal per kwartaal) een aantal willekeurige cellen in één bepaalde vleugel te bezoeken en bij de gedetineerden te peilen naar een aantal thema's.

Hieruit blijkt dat het merendeel van de gedetineerden globaal gezien relatief tevreden is. Op de C-vleugel, waar meer geïnterneerden zijn ondergebracht, waren er meer ontevredenen dan op de A- en de B- vleugel. De klachten op de C-vleugel gingen over de PSD, de omgang met de beampten (pestgedrag), de douches en de prijzen van de kantineproducten. Ook werd melding gemaakt van het verdwijnen van rapportbriefjes. Op de A- en de B-vleugel werden een paar opmerkingen gemaakt over de kantine, met name over de levertermijnen, het aanbod, en ook over het feit dat soms vervallen of foute producten worden geleverd. Het blijkt ook lastig te zijn om in dat geval de betaalde som terug te krijgen. Eén gedetineerde bekloeg zich over de wachttijd voor de PSD. Over het contact met de pb's waren de meesten op de A en de B tevreden.

Over de faciliteiten (bib, fitness, ...) werden geen klachten gehoord, en ook niet over de wandeling. Wel viel op dat verschillende gedetineerden van de A-vleugel weinig of niet naar de wandeling gaan, om verschillende redenen (men kent niemand, mensenschuw, te koud, ...) Ook bleek uit onze bevraging dat er veel gebruik wordt gemaakt van de erediensten.

Over de celinfrastructuur waren de meesten tamelijk tevreden, en ook het eten valt redelijk in de smaak, al was er één gedetineerde die de opmerking maakte dat het avondeten vaak vet is (boterhamsalades).

Twee gevangenen, die al eerder of langer in de gevangenis verbleven, maakten de vergelijking met enkele jaren geleden. De man op de A-vleugel gaf aan dat het momenteel veel beter is in de gevangenis dan tijdens de coronaperiode. De persoon op de B-afdeling vond dan weer dat het vroeger beter was; vooral de bezoekenregeling zou verslechterd zijn.

Verder viel op dat het voor gedetineerden erg belangrijk is om een celgenoot te hebben waarmee het klikt. Eén van de gedetineerden met een longziekte had een kettigroeker als celgenoot, maar toch wou hij geen celwissel omdat ze goed overeenkwamen. Ook andere gedetineerden gaven aan dat ze alleen met elkaar de cel wilden delen.

3.2. Transversaal jaarthema 2022: overbevolking in de gevangenissen

a. Cijfers overbevolking gevangenis Gent 2022 (volgens statistieken DG EPI)

In hoofdstuk 2 van dit jaarrapport werden de bevolkingscijfers reeds meegegeven per maand. De toenemende grote overbevolking vertaalt zich ook in een groot aantal grondslapers. Deze praktijk geldt niet langer als occasionele of uitzonderlijke noodmaatregel, maar is duidelijk een structureel fenomeen en dus probleem geworden. De statistieken van DG EPI rapporteren het volgende aantal grondslapers in de gevangenis van Gent voor 2022, per maand:

DATUM	AANTAL GRONDSLAPERS
15/02	57
11/03	56
22/04	57
16/05	56
21/06	49
08/09	42
13/10	54
25/11	83

b. Overbevolking: procedure bestuurlijke maatregel van de burgemeester

Naar aanleiding van een aanslepende en vooral verergerende overbevolkingsproblematiek in de Gentse gevangenis besliste de CvT om de burgemeester van de Stad Gent te verzoeken om in het kader van zijn specifieke bevoegdheid over de openbare orde/veiligheid een bestuurlijke maatregel te nemen tegen de overbevolking (brief in bijlage).

Hierna volgt een samenvattend feitenrelaas van de verschillende stappen in deze communicatie:

1. Bij aangetekend schrijven van 11 juli 2022 heeft de Commissie van Toezicht de burgemeester van de stad Gent verzocht

“In toepassing van artikel 63 van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur en de artikelen 133 en 135, § 2 van de Nieuwe Gemeentewet, om de eigenaar en de beheerder van de penitentiaire inrichting te Gent te bevelen om de maximale infrastructurele capaciteit (283 gedetineerden + 16 plaatsen beperkte detentie), minstens de huidige kunstmatig verhoogde capaciteit (396 + 30 gedetineerden) van de penitentiaire inrichting in acht te nemen vanaf september 2022 door het afbouwen van de structurele of de structureel georganiseerde overbevolking te bevelen, minstens door

te bevelen dat er geen “grondslapers” meer toegelaten worden en de naleving van de genomen bestuurlijke maatregel op te volgen”.

Een kopie van dat aangetekend schrijven werd tegelijk aan de provinciegouverneur en de procureur des Konings bezorgd.

De Commissie van Toezicht heeft daartoe besloten omdat de aanhoudende chronische overbevolking in 2022 extreme proporties heeft aangenomen waardoor zowel de veiligheid als de gezondheid van de gedetineerden evenzeer als van het personeel in gevaar worden gebracht.

In dat schrijven gaat de Commissie van Toezicht uitgebreid in op

- de stelselmatige stijging van de categorieën verdachten, geïnterneerden en “passanten” (in juni 2022 78,91%) en stelselmatige daling van de categorie veroordeelden (in juni 2022 21,09%), die allen onderworpen worden aan hetzelfde regime en die niet van elkaar gescheiden worden;
- de infrastructurele capaciteit (283 gedetineerden + 16 beperkte gedetineerden), de structureel georganiseerde overcapaciteit voor bijkomend 143 gedetineerden (396 gedetineerden + 16 beperkte gedetineerden + 30 gedetineerden) en aanhoudend en toenemend aantal grondslapers bovenop de structurele overcapaciteit;
- de evolutie over de jaren heen van stijgende bevolking van de gevangenis in Gent sedert 2015, na een daling in de periode van 2012-2015, waardoor het aantal “grondslapers” niet alleen aanhield maar ook vanaf 2021 is blijven stijgen en extreme proporties is gaan aannemen;
- de levensomstandigheden van de gedetineerden die verplicht met zijn drieën op een monocel van 9 m² met sanitair moeten verblijven (stapelbed en matras op de grond) en die volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens als een inhumane, mensonterende behandeling van de gedetineerden moet worden gekwalificeerd en aanleiding zijn tot frequente klachten van gedetineerden in de schoot van de Commissie van Toezicht;
- de erkenning door de minister van Justitie, de directeur-generaal voor het gevangeniswezen van de problematiek, de oproep, het advies en waarschuwingen van de CTRG in verband met de uit de hand lopende overbevolking van o.m. de gevangenis in Gent, de interim-resolutie van 10 juni 2022 van het Comité van Ministers.

De Commissie van Toezicht besluit in dat schrijven dat:

- alle gedetineerden in de penitentiaire inrichting van Gent door de extreme overbevolking hun basisrechten (materiële levensvoorwaarden, samenlevingsvoorwaarden, contacten met de buitenwereld, godsdienst of levensbeschouwing, vormingsactiviteiten en vrijetijdsbesteding, arbeid, gezondheidszorg, sociale hulp- en dienstverlening, rechtshulpverlening en juridische bijstand) zien gefnuikt worden;

- de gedetineerden in de penitentiaire inrichting van Gent die per 3 in een monocoel met stapelbed en matras, onmenselijk behandeld/vernederd worden worden;
- de gedetineerden geen enkel rechtsmiddel hebben om de aanhoudende extreme overbevolking in de penitentiaire inrichting van Gent rechtstreeks aan te klagen;
- de aanhoudende extreme overbevolking in de penitentiaire inrichting van Gent tot protest bij het personeel leidt, een bron van geweld is tussen de gedetineerden en tussen de gedetineerden en het personeel, de toegang tot de normale medische en andere zorg belemmert, de privacy en waardigheid van de gedetineerden tenietdoet, en de doelstellingen van de preventie van recidive en de bevordering van re-integratie van de gedetineerden volledig onbereikbaar zijn geworden en dat dit alles een cocktail is voor spanningen in de inrichting die kunnen uitmonden in volstrekt ongewenste situatie op het vlak van gezondheid (epidemie) en veiligheid (geweld).

2. Met een e-mailbericht van 10 oktober 2022 kondigde (het kabinet van) de burgemeester van de stad Gent aan dat een bezoek aan de gevangenis werd gepland op 24 oktober 2022. Hij bevestigde daarin ook dat “de jaarlijkse bezoeken aan de gevangenissen [...] een aantal jaren door de pandemie niet doorgedaan” zijn.

3. Op 24 oktober 2022 had het bezoek plaats waarop aanwezig waren de provinciegouverneur (en kabinetsmedewerker), de burgemeester (en kabinetsmedewerker), de regionaal directeur van het gevangeniswezen, directeurs Van Bogaert en Lambrecht, de voorzitter en een lid van de Commissie van Toezicht (Cheyenne en Pierre).

Directeur Van Bogaert deelde samengevat het volgende mee:

- in de vrouwenafdeling is er geen acuut probleem (na bijplaatsen van 10 bedden een capaciteit van 62 bedden terwijl er op 21 oktober 2022 52 dames gehuisvest worden);
- in de mannenafdeling is het fenomeen van grondslaper geen acuut probleem maar “een constante door de loop der jaren, ondanks het steeds bijplaatsen van extra bedden” (365 plaatsen voor een bevolking van 444 mannen op 21 oktober 2022 en dus 79 “grondslapers”;
- het bewakingskader is door de rationalisering met 8% verminderd; het probleem van het personeelstekort “was vrij ernstig en is zich momenteel aan het herstellen”;
- het profiel van de gedetineerden is gedurende de laatste jaren sterk gewijzigd: “meer psychiatrie, ook onder beklagden en veroordeelden, meer agressie”;
- de chronische overbevolking binnen de gevangenis van Gent situeert zich “in eerste instantie” bij de categorieën verdachten en geïnterneerden en niet bij de categorie veroordeelden;
- de combinatie van personeelstekort “met de extreme overbevolking maakt het zeer moeilijk werken op de secties: het dagschema is niet voorzien op bewegingen met 30% gedetineerden meer, bewegingen duren langer waardoor de volgende

activiteiten later starten, waarbij gedetineerden geïrriteerd geraken, beambten nog meer opgejaagd etc. Secties met 1 PBA voor 65 gedetineerden. 3 gedetineerden op een éénpersoonscel, waarvan voor 79 geen bed is, voor een inkomende wordt een matras gelegd waar nog een m³ vrij zonder te kunnen nagaan of 'de combinatie matcht', de gestegen psychiatrische en agressieproblematiek, we kennen dit allemaal wel. Dit moet slecht aflopen".

Op vraag van de burgemeester of het gevraagde bevel zijn effect niet zou missen, verwezen de aanwezige leden van de Commissie van Toezicht naar het relatief gunstig gevolg dat zou worden gegeven aan het gelijkaardig bevel van de burgemeester van de stad Antwerpen met betrekking tot de gevangenis van Antwerpen. Directeur Van Bogaert relativeerde dit door erop te wijzen dat de gedetineerden die niet in de gevangenis van Antwerpen kunnen worden ondergebracht door het burgemeestersbevel, doorverwezen worden naar vooral de gevangenis van Gent. De leden van de Commissie van Toezicht antwoordden hierop dat indien dit het geval zou zijn, zulks niet toelaat om de volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens inhumane behandeling van de gedetineerden en de schending van hun basisrechten in de gevangenis van Gent te vergoelijken.

De provinciegouverneur en de burgemeester werden na het gesprek een monocel getoond waar één gedetineerde verblijft en een monocel waar 3 gedetineerden (stapelbed en grondslaper) moeten verblijven.

4. De Klachtencommissie deed op 28 oktober 2022 (KC0922-0048.pdf (belgium.be)) een uitspraak over een klacht die verband hield met overbevolking. De Klachtencommissie besloot dat

- de directie niet binnen een redelijke termijn heeft beslist om klager alleen in een monocel te plaatsen;
- het verblijf van klager, een niet-roker, in een cel met 2 andere rokende gedetineerden, met minder dan 3m² ruimte per persoon, waarbij klager op een matras moest slapen, voor een duur van 21 dagen, een schending is van het verbod op onmenselijke behandeling (artikel 3 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens).

Tegen deze uitspraak van de Klachtencommissie heeft de directie van de gevangenis van Gent beroep ingesteld bij de Beroepscommissie.

5.p 16 januari 2023 heeft de CvT aan de burgemeester een herinneringsbrief gestuurd. Daarin werd erop gewezen dat het aantal grondslapers sedert het bezoek in oktober 2022 aan de gevangenis nog was toegenomen (brief in bijlage).

6. Bij besluit van 25 januari 2023 beval de burgemeester aan de directie van de gevangenis van Gent "om de maximale verhoogde capaciteit (365 mannelijke gedetineerden, 62 vrouwelijke gedetineerden) van de inrichting na te leven door het aantal 'grondslapers' te halveren tegen 1 maart 2023 en tot 0 reduceren tegen 1 mei 2023 zodat er niemand meer op een matras op de grond hoeft te slapen".

De termijn om beroep tegen dit besluit bij de Raad van State in te stellen is nog niet verstreken bij het opstellen van dit jaarverslag.

4. Het beklagrecht

4.1. De klachtencommissie in cijfers:

- *Totaal aantal ingediende klachten* : 127
- *Aantal genomen beslissingen* : 78
- *Aantal klachtafstanden* : 9 (niet inbegrepen in 'aantal genomen beslissingen')
- *Aantal klachten dat voor bemiddeling aan de CvT is doorverwezen* : 1
- *Aantal geslaagde/mislukte bemiddelingen* : 1
- *Aantal hoorzittingen van de KC* : 20
- *Aantal beslissingen door alleenzettelend rechter (zonder zitting)* : 38
- *Cijfers over beslissingen (% onontvankelijk, % gegrond, % beroep, % schorsing)*
  - Onontvankelijk: 41 klachten zijn geheel onontvankelijk.
  - Ontvankelijk: 37 klachten zijn geheel of gedeeltelijk ontvankelijk
  - Gegrond: 21 klachten zijn geheel of gedeeltelijk gegrond.
  - Beroep: er werd beroep aangetekend tegen 4 beslissingen van de klachtencommissie. In 1 beroepsprocedure werd de beslissing van de klachtencommissie hervormd (<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/beslissingen-en-beroepen/kc09-22-0048>). 1 beroep werd onontvankelijk verklaard omdat het te laat werd ingediend. In 1 andere beroepsprocedure werd de beslissing van de klachtencommissie bevestigd (<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/beslissingen-en-beroepen/bc-22-0137>). Het vierde beroep is nog hangende (<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/beslissingen-en-beroepen/kc09-22-0048>).
  - Schorsing: de voorzitter van de klachtencommissie besloot 2 maal de tenuitvoerlegging van een beslissing van de directeur te schorsen in afwachting van een uitspraak ten gronde in het dossier.

Klachten worden voornamelijk ingediend tegen tuchtsancties, ontslag/arbeid, weigeren bezoek, bijzondere veiligheidsmaatregelen en naaktfouilles. In mindere mate werd klacht ingediend tegen celmutaties.

4.2. Kwalitatieve analyse

2022 is het 2de volledige jaar waarin gedetineerden zich kunnen tot de klachtencommissie. De klachtencommissie bekijkt, op vraag van de gedetineerde, of een beslissing die de directeur nam t.a.v. haar of hem niet in strijd is met de wet, dan wel

onredelijk is. Het beroep bij de klachtencommissie moet een laagdrempelig rechtsmiddel zijn voor gedetineerden. De wetgever meende dat deze laagdrempeligheid noodzakelijk is om in een gevangenis de rechten van gedetineerden te kunnen waarborgen.¹

Deze laagdrempeligheid kan geïllustreerd worden a.d.h.v. volgende voorbeelden:

- Ook in 2022 kon in een beperkt aantal gevallen de uitvoering van een onwettige beslissing geschorst worden vooraleer de beslissing volledig werd uitgevoerd.
- Het taalgebruik tijdens de hoorzittingen en in de beslissing van de klachtencommissie werd zo sterk mogelijk vereenvoudigd. Dit moet de begrijpelijkheid van de procedure en beslissing verhogen, in het bijzonder gelet op de lagere geletterdheid en de hoge aandeel anderstaligen binnen de gevangenispopulatie.

Voortbouwend op de uitdagingen die in het jaarverslag van 2021 werden vermeld, maakt de klachtencommissie zich een aantal procedurele en materiële bedenkingen m.b.t. procedurele en materiële aspecten.

Procedurele aspecten

1. Termijn vooraleer een uitspraak wordt gedaan:

De basiswet (art.157) bepaalt dat de klachtencommissie haar beslissing moet nemen binnen de 14 dagen na ontvangst van de klacht. Om dit mogelijk te maken wordt de klachtencommissie ondersteund door een juriste, die ter beschikking wordt gesteld door de CTRG. De hoge instroom van klachten in de verschillende gevangenissen waarvoor de jurist bevoegd is (in het bijzonder de PI Brugge) en de hiermee gepaarde werklast voor de jurist, maakt dat dossiers uitzonderlijk binnen deze termijn kunnen behandeld worden.

De klachtencommissie van Gent is verheugd dat de werklast van de jurist verminderd werd doordat de CTRG een bijkomende jurist aanwierf. Hierdoor valt te verwachten dat de termijnen beter gerespecteerd kunnen worden.

2. Een elektronisch dossierbeheersysteem:

In 2022 kon de klachtencommissie beroep doen op een elektronisch en overzichtelijk dossierbeheersysteem. Dit maakt dat klachten op een relatief eenvoudige manier kunnen opgevolgd worden, gezien de dossierstukken (klacht, verweer, dossierstukken, ontwerpbeslissingen) en bemerkingen gecentraliseerd worden.

De CTRG bouwde eveneens een rechtspraakdatabank uit, waar de beslissingen van alle Belgische klachtencommissie kunnen geraadpleegd worden. Deze databank maakt een meer uniforme en coherente rechtspraak mogelijk over het beklagrecht.

3. Bemiddeling:

De mogelijkheid om een bemiddeling op te starten tussen de klager en de directie werd in de gevangenis van Gent ook in 2022 weinig aangewend. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat de bemiddelingsprocedure te formeel, complex en dus tijdrovend wordt opgevat, wat ertoe kan leiden dat er bij de directie weinig animo is om een bemiddelingspoging op te starten. De klachtencommissie blijft voorstander van bemiddelingsprocedure, maar dan in een 'light'-versie.

De klachtencommissie wijst er nog op dat gedetineerden in 2022 9 keer klachtafstand deden. Gedetineerden kunnen op ieder moment in de klachtprocedure klachtafstand doen, waarna de procedure wordt stopgezet. Doorgaans gebeurde deze klachtafstand tijdens de hoorzitting, nadat zowel de gedetineerde als de directeur hun standpunt konden verduidelijken. In die zin wordt de hoorzitting door beide partijen aangegrepen om te komen tot wederzijds begrip voor elkaars situatie, en wordt tijdens de hoorzitting aan bemiddeling gedaan. De klachtencommissie merkt op dat de directie doorheen het jaar steeds vaker werd vertegenwoordigd door de regimedirecteurs, die de gedetineerden goed kennen en op de hoogte zijn van de incidenten met en de concrete omstandigheden die geleid hebben tot een klacht van een gedetineerde. Bovendien hebben de directeurs op de hoorzitting ook vaak erkend dat de detentieomstandigheden zéér uitdagend kunnen zijn, onder meer wegens de ontoereikende zorg voor personen met een psychiatrische problematiek én de structurele en steeds toenemende overbevolking in 2022. Het benoemen van deze problemen leidt ook bij de gedetineerden tot begrip voor de moeilijke omstandigheden waarbinnen de directie beslissingen moet nemen.

4. Onafhankelijkheid:

Als onafhankelijk rechtscollege dient de klachtencommissie zich niet alleen onafhankelijk maar ook onpartijdig en niet vooringenomen op te stellen. De klachtencommissie gaat enkel na of een beslissing van de directeur al dan niet onwettig of onredelijk is. Zij is dus in essentie een wettigheidsrechter. Tegen de beslissingen kunnen de partijen beroep aantekenen bij de beroepscommissie.

Materiële aspecten

De klachtencommissie bespreekt hieronder nog enkele thema's en dossiers illustratief zijn voor de meest prangende problemen in de gevangenis.

1. Klachten van geïnterneerden:

Ondanks de opening van verschillende Forensische Psychiatrische Centra in Vlaanderen, die tot doel hebben het aantal gedetineerden met psychiatrische problemen in de gevangnissen te verminderen, blijft het aantal geïnterneerden in Belgische gevangnissen, en in het bijzonder in Gent, problematisch hoog. Voor gedetineerden met psychische problemen of gedetineerden met het statuut van geïnterneerde persoon geldt voor de directie een extra zorgvuldigheidsplicht. Gelet op de mogelijke impact van de psychiatrische problematiek op het plegen van een tuchtinbreuk, moet de directie bijzonder aandachtig zijn vooraleer de gedetineerde een tuchtsanctie op te leggen voor

zijn gedrag, en moet worden nagegaan in of en hoe de mentale gezondheid van de gedetineerde een impact had op zijn of haar de schuld. In bepaalde gevallen kan dit betekenen dat een geïnterneerde enkel gesanctioneerd kan worden nadat een expert heeft vastgesteld dat de geïnterneerde op het moment van de feiten helder en bewust was.

Ter illustratie volgen enkele beslissingen van de klachtencommissie:

- [KC09/22-0037](#) dd. 03/06/'22: HDe klacht van een geïnterneerde richt zich tegen een tuchtbeslissing van de directie waarbij een tuchtsanctie van 5 dagen afzondering op de hem toegewezen verblijfsruimte ("ATV") werd opgelegd. De klachtencommissie besloot dat de directeur niet geplaatst was om adequaat te kunnen oordelen of de geïnterneerde wel verantwoordelijk kon geacht worden voor de tuchtfeiten. Gezien een voorafgaande beoordeling door een psychiater omtrent de toestand van de geïnterneerde op het moment van het plegen van de feiten ontbrak, werd de tuchtbeslissing vernietigd. Aangezien de gevolgen van de vernietigde beslissing niet meer ongedaan konden gemaakt worden, werd de gedetineerde een compensatie toegekend van vijftig (50) minuten extra beltijd.
- [KC09/21-0061](#) dd. 07/03/'22: De klacht richt zich tegen een beslissing van de directeur die werd genomen naar aanleiding van zware fysieke agressie van een geïnterneerde tegen een beambte. Deze klacht werd door de Klachtencommissie ongegrond verklaard omdat de tuchtbeslissing niet op een objectieve, weloverwogen en redelijke wijze tot stand kwam en de directie niet had gereflecteerd over de mogelijke schuldbekwaamheid van de gedetineerde. Evenwel wees de Klachtencommissie de directie erop in de toekomst schriftelijk in het tuchtdossier te vermelden of, en desgevallend hoe, rekening wordt gehouden met de impact van de mentale gezondheid van de gedetineerde op de beleving van de tuchtsanctie, in het bijzonder bij een strafcelsanctie of bij de afzondering op een toegewezen verblijfsruimte.

2. Klachten m.b.t. naaktfouilles

De basiswet (art. 108) bepaalt dat naaktfouilles mogelijk zijn om na te gaan of de gedetineerde in het bezit is van voorwerpen of substanties die verboden of gevaarlijk kunnen zijn. Bovendien moeten er *individuele aanwijzingen* zijn dat een fouille aan de kledij niet volstaat. Dit betekent de facto dat de directie moet kunnen beschrijven *waarom* ze meent dat de gedetineerde in het bezit is van verboden of gevaarlijke voorwerpen, en *waarom* een fouille aan de kledij niet volstaat.

- KC09/21-0052 dd.28/03/'22: de gedetineerde kon worden geplaatst in een veiligheidscel omdat zijn gedrag een ernstige en opzettelijke aantasting van de interne veiligheid inhield. Voorafgaand aan de plaatsing werd de gedetineerde aan een naaktfouille onderworpen. De klachtencommissie merkte op dat gedetineerden een naaktfouille moeten ondergaan zonder dat er individuele

aanwijzingen zijn dat de gedetineerde verboden of gevaarlijke voorwerpen bij zich heeft. De beslissing herinnert eraan dat het verboden is om dat systematisch een naaktfouille uit te voeren bij een plaatsing in een veiligheidscel of strafcel, zonder dat het gedrag van de gedetineerde daartoe aanleiding geeft.

3. Klachten m.b.t. de beschikbare literatuur:

Gedetineerden mogen, op eigen kosten, kranten, tijdschriften en andere publicaties ontvangen indien deze niet verboden zijn bij wet of bij rechterlijke beslissing (art. 77 basiswet). Dit recht kan beperkt worden indien dit volstrekt noodzakelijk is voor de orde en de veiligheid in de gevangenis.

- [KC09/22-0011](#) dd. 06/05/22: In de gevangenis van Gent bleken enkel boeken te worden toegelaten via het bezoek indien dit school- of studieboeken zijn. Er bestaat geen enkele wettelijke basis voor deze beperking en de praktijk in de gevangenis van Gent werd dus onwettig bevonden.

4. Overbevolking

Art. 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens verbiedt onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens verduidelijkte dat er een sterk vermoeden is dat de opsluiting strijdig is met het verbod op onmenselijke behandeling, wanneer een gedetineerde beschikt over minder dan 3 m² per gedetineerde in een meerpersoonscel. Naar analogie met het Europees Comité ter Preventie van Foltering, stelt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat sanitaire voorzieningen niet mogen meegerekend worden in de totale oppervlakte van de cel. Bovendien stelt het Hof dat de blootstelling aan passief roken en het gebrek aan privacy bij het gebruik van het toilet verzwarende elementen zijn om te kunnen besluiten tot onmenselijke behandeling en dus tot een schending van art. 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

- [KC09/22-0048](#) dd. 28/10/22: Gelet dat een gedetineerde 21 dagen moest verblijven in een meerpersoonscel waar, na aftrek van de ruimte ingenomen door de sanitaire voorzieningen, hij en zijn medegedetineerden over minder dan 3 m² per gedetineerde beschikten. Gelet dat de gedetineerde gedurende deze periode op een matras op de grond moest slapen. Gelet dat hij gedurende deze periode passief moest meeroken met zijn celgenoten. Gelet op het gebrek aan privacy bij het gebruik van het toilet, besloot de klachtencommissie tot een onmenswaardige behandeling van de gedetineerde, strijdig met art. 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. De leefomstandigheden waarin de gedetineerde verbleef waren onwettig. De directie tekende beroep aan tegen deze beslissing. Het beroep is momenteel hangende.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2022

Het jaarverslag van de CvT van de Gentse gevangenis toont aan dat er nog fundamentele zorgen zijn wat betreft de omstandigheden waarin gedetineerden verblijven. Ook dit jaar stelden we schendingen van mensenrechten vast. Rond elk van de voorgenoemde thema's kunnen aanbevelingen gegeven worden. Beperkte maatregelen kunnen geen antwoord bieden op het overheersende gevoel en de algemene indruk dat er nood is aan een fundamenteel herzien en herdenken van het gevangeniswezen.

Vastgestelde problemen manifesteren zich vanuit de opdracht van de CvT binnen de gevangeniswanden, maar de aanleiding of oorzaak hiervan situeert zich vaak daarbuiten. De traagheid waarmee de overheid reageert op internationale rapporten over deze problemen en herhaaldelijke vinger- of terechtwijzingen leidt tot schaamrood en verontwaardiging.

Voor deze besluitende beleidsaanbevelingen beperken we ons dan ook tot enkele van de meest ingrijpende en structurele problemen:

1. Tal van problemen die betrekking hebben op de **overbevolking en een capaciteitsgebrek** in de gevangenis (o.a. grondslapers, onvoldoende vierkante meters per gedetineerde, onhygiënische levensomstandigheden, basisrechten niet kunnen uitoefenen) leiden tot **grootschalige en structurele schending van fundamentele mensenrechten** en wijzen op een **falend beleid voor het gevangeniswezen en een gebrek aan politieke daadkracht** om deze aanslepende, structurele en nog steeds groeiende problematiek aan te pakken;
2. Tal van problemen die betrekking hebben op de **erbarmelijke kwaliteit van de infrastructuur en de ingrijpende risico's voor de gezondheid van gedetineerden** (o.a. massale aanwezigheid van ongedierte zoals muizen en muggen, schimmels, verkommering van gebouwen en ongezonde detentie-omstandigheden) wijzen op **het ontbreken van een kwaliteitsvolle infrastructuur** die de fysieke integriteit van gedetineerden niet in gevaar mogen brengen;
3. Tal van problemen die betrekking hebben op het **bezoek** aan gedetineerden (o.a. administratieve complexiteit reservatiesysteem, bezoeken niet afgestemd op gebruikers, onmogelijkheid kinder- en familiebezoeken tijdens stakingen) leiden ertoe dat dit recht de facto vaak niet kan worden uitgeoefend en wijzen op een **ontoereikend gevangenisbeleid inzake het bezoekrecht**;
4. Tal van problemen die betrekking hebben op **gevangenispersoneel** (discriminatie en racisme; agressie; functioneren van penitentiair beambten; gebrek aan psychologische, psychiatrische en medische zorg; een groot personeelsverloop en talrijke stakingen) wijzen op een **gebrekkige en onvoldoende omkadering voor het gevangeniswezen** ;

5. Tal van problemen die betrekking hebben op de **omkadering van gedetineerden** (ontbrekende zorg op maat voor geïnterneerden als specifieke doelgroep; detentieomstandigheden die niet ondersteunend zijn in functie van re-integratie in de samenleving achteraf; ontbreken van strafdifferentiatie en maatwerk in detentieplannen; etc.) wijzen op een **onvoldoende gerichtheid op de finaliteit van detentie**, in casu een maximaal succesvolle re-integratie in de samenleving.

Deze bezorgdheden vertalen zich in de aanbeveling om op korte termijn werk te maken van een strategische beleidsvisie op het gevangeniswezen, met het oog op maximaal succesvolle re-integratie in de samenleving en met respect voor de fundamentele rechten van gedetineerden als ondergrens.

De CvT wil verder inzetten op samenwerking met de directie. Vanuit haar onafhankelijke kerntaak deelt de CvT heel wat bezorgdheden waar ook de gevangenisdirectie zelf op botst, onder andere omwille van een gebrek aan middelen. In het uitbouwen van een positieve relatie met de directie liggen nog groeikansen om samen zorgen op de politieke agenda te plaatsen en uitdagingen inzake het respecteren van mensenrechten binnen de gevangenis aan te gaan. De ook ten opzichte van de CvT onafhankelijk rechtsprekende taak van de Klachtencommissie is een factor van belang in de relatie en samenwerking tussen de CvT en de directie. Het zoeken naar het juiste evenwicht waarin de CvT haar kerntaken (toezicht, bemiddeling en rapportering) ten volle kan opnemen en anderzijds kan waarborgen dat dit een krachtige en constructieve samenwerking niet in de weg staat, is een voorname uitdaging.

Gelet op het initiatief dat de CvT heeft genomen tegen de overbevolking en dat geleid heeft tot het bevel van de burgemeester om geen grondslapers meer toe te laten, blijft dit grote probleem een grote zorg en uitdaging voor de CvT om de maatregelen die moeten worden genomen tegen die mensonterende overbevolking te zien genomen worden en toe te zien op de daartoe genomen maatregelen. Hieraan verholpen zien worden, zou immers kunnen betekenen dat de meest kwetsbare groep onder de gedetineerden, de geïnterneerden, sneller in de daarvoor geschikte inrichtingen (kunnen) worden geplaatst.

Het reeds eerder beproefde middel van steekproefonderzoeken mag op basis van de resultaten van dergelijke steekproeven in het voorgaande jaar, best verder worden gehanteerd hoewel dat een grote inzet van de commissieleden vergt naast de gebruikelijke wettelijke taken die zij al moeten verrichten.

Bijlage 1 : Vragenlijst steekproefbevragingen CvT Gent

Steekproefdagen – Gevangenis Gent

Datum: .....

Vleugel: .....

Cel: .....

1. Hoe lang ben je hier al?

Heb je al in andere gevangnissen gezeten? Kan je dit vergelijken?

.....
.....
.....

2. Contact PB's en directie

Heb je het gevoel dat je op een correcte manier behandeld wordt door de beambten? Wat zijn je ervaringen hiermee? Hoe verlopen sancties voor jou?

.....
.....
.....

3. Eten

Ben je tevreden met de maaltijden? Rekening met speciale noden (halal, vegetarisch)? Is het goed?

.....
.....
.....

4. Douchen en algemene hygiëne

Mag je altijd douchen wanneer je hier recht op hebt? Zijn de douches proper?
Krijg je alle middelen om jouw hygiëne te kunnen onderhouden?

.....
.....
.....

5. Bezoek

Wordt jouw bezoektijd gerespecteerd? Verloopt de bezoekadministratie correct?

.....
.....
.....

6. Werkhuizen

Hoe verloopt jouw verloning? Heb je de kans om te werken? Heb je het gevoel dat de wachtlijsten worden gerespecteerd? Worden voorkeuren gerespecteerd?

.....
.....
.....

7. Les, fitness, bib

Van welke faciliteiten maak je gebruik in de gevangenis? Verlopen die correct?
Ben je tevreden over het aanbod? Wat zou eventueel anders en beter kunnen?

.....
.....
.....

8. Wandeling

Krijg je altijd de kans om naar de wandeling te gaan? Op welke wandeling zit je?
Heb je een veilig gevoel?

.....

.....

.....

9. PSD en opvolging mentale toestand

Word je goed begeleid wanneer je het mentaal moeilijk hebt? Hoe vaak heb je
contact met de PSD? Volgen ze je op na begeleiding?

.....

.....

.....

10. Religie

Ben je gelovig? Kun je naar de erediensten en hoe frequent is dit? Kan je de
aalmoezenier of Imam goed bereiken?

.....

.....

.....

11. Kantine

Verloopt dit correct? Zijn de producten steeds binnen de houdbaarheidsdatum?
Zijn ze binnen de afgesproken termijn beschikbaar? Hoe verloopt de betaling?

.....

.....

.....

12. Infrastructuur/cel

Hoe is de conditie van jouw cel? Heb je alles wat normaal gezien standaard op de kamer staat? Zijn er concrete problemen? Heb je voldoende ruimte als je met meerdere gedetineerden op cel zit?

.....
.....
.....

Hoe verloopt het TV gebruik en betaling?

.....
.....
.....

13. Algemene tevredenheid

Open vraag of nog dingen toe te voegen?

.....
.....
.....
.....
.....